

Den tyske Næringslovs Noveller.

Love af 17. Juli 1878, 23. Juli 1879, 15. Juli 1880,
17. Marts 1881, 18. Juli 1881.

Neppe paa noget andet Omraade have — i Tyskland saavel som i adskillige andre Lande — den økonomiske Reaktions Tilhængere arbejdet hidsigere end paa Næringslovgivningens. Hvad de hidtil have opnaaet, er dog, i Sammenligning med hvad de have forlangt, kun ubetydeligere Sager. End ikke den reaktionære tyske Regering har været villig til at følge Ordførerne for Næringsfrihedens Kuldkastelse og Gjenindførelsen af Fortidens Institutioner.

I. Blandt de i Tyskland i de seneste Aar vedtagne Revisions- og Tillægslove paa Næringslovgivningens Omraade nævne vi først: Loven af 17. Juli 1878. Den oprindelige Bestemmelse var, at man ved samme Lejlighed vilde ordne Indførelsen af «Gewerbegerichte» til Afgjørelsen af Stridigheder mellem Arbejdsgivere og Arbejdere. Deraf blev der imidlertid ikke den Gang Noget, og Loven, der fremtræder som en «Gesetz betreffend die Abänderung der Gewerbeordnung», kom i Hovedsagen til at dreje sig om følgende Punkter:

1. Almindelige Forhold, vedrørende industrielle Arbejdere, Svende, Medhjælpere, Lærlinge og Fabrikarbejdere:

Arbejdskontraktens Frihed opretholdes. — Til Søndagsarbejde kan (bortset fra Arbejder, der ifølge deres Natur ikke taale Opsættelse eller Afbrydelse) «ikke forpligtes». — Næringsdrivende, hvem de borgerlige Æresrettigheder ere frakjendte, maa

Den tyske Næringslovs Noveller.

Love af 17. Juli 1878, 23. Juli 1879, 15. Juli 1880,
17. Marts 1881, 18. Juli 1881.

Neppe paa noget andet Omraade have — i Tyskland saavel som i adskillige andre Lande — den økonomiske Reaktions Tilhængere arbejdet hidsigere end paa Næringslovgivningens. Hvad de hidtil have opnaaet, er dog, i Sammenligning med hvad de have forlangt, kun ubetydeligere Sager. End ikke den reaktionære tyske Regering har været villig til at følge Ordførerne for Næringsfrihedens Kuldkastelse og Gjenindførelsen af Fortidens Institutioner.

I. Blandt de i Tyskland i de seneste Aar vedtagne Revisions- og Tillægslove paa Næringslovgivningens Omraade nævne vi først: Loven af 17. Juli 1878. Den oprindelige Bestemmelse var, at man ved samme Lejlighed vilde ordne Indførelsen af «Gewerbegerichte» til Afgjørelsen af Stridigheder mellem Arbejdsgivere og Arbejdere. Deraf blev der imidlertid ikke den Gang Noget, og Loven, der fremtræder som en «Gesetz betreffend die Abänderung der Gewerbeordnung», kom i Hovedsagen til at dreje sig om følgende Punkter:

1. Almindelige Forhold, vedrørende industrielle Arbejdere, Svende, Medhjælpere, Lærlinge og Fabrikarbejdere:

Arbejdskontraktens Frihed opretholdes. — Til Søndagsarbejde kan (bortset fra Arbejder, der ifølge deres Natur ikke taale Opsættelse eller Afbrydelse) «ikke forpligtes». — Næringsdrivende, hvem de borgerlige Æresrettigheder ere frakjendte, maa

ikke have Arbejdere under 18 Aar. — Personer under 21 Aar, der søge Arbejde, skulle være forsynede med Arbejdsbog. — De Næringsdrivende ere forpligtede til at udbetale deres Arbejdere Lønnen i lovlig gangbar Mønt; Truck-Systemet er afskaffet. — De ere forpligtede til at indrømme Arbejdere under 18 Aar Tid til at besøge Fortsættelsesskoler og til at vaage over deres Sundhed og Moralitet, samt overhovedet til at indføre Beskyttelsesindretninger for Arbejdernes Liv og Sundhed. — Ved «Ortsstatut» kunne Voldgiftsretter, ligelig sammensatte af Arbejdsgivere og Arbejdere, betroes med Afgjørelsen af Arbejdsstridigheder.

2. Svende og Medhjælpere, navnlig om de Betingelser, hvorunder Svendene og Medhjælperne kunne afskediges før den kontraktmæssige Tids Udløb og uden Opsigelse, samt omvendt de, hvorunder Svendene og Medhjælperne før Tidens Udløb og uden Opsigelse kunne forlade Arbejdet.

3. Lærlingevæsenet:

Mesteren er forpligtet til ordenlig at oplære Lærlingen i Faget, til at vaage over hans Moralitet etc. — Efter endt Læretid skal Mesteren give Lærlingen et Vidnesbyrd, med Oplysning om Fag, Læretid, erhvervede Kundskaber, Opførsel. — En Række af Bestemmelser om Lærlingeforholdets Ophør. Forlader en Lærling sin Mester i Utide, kan denne kun gjøre Krav paa at han føres tilbage (ved Politiet), naar der foreligger en skriftlig Lærekontrakt. Ligeledes er skriftlig Lærekontrakt en Forudsætning for at Erstatningskrav kan rejses i Anledning af Læreforholdets Afbrydelse i Utide (indirekte Opfordring til Afslutning af skriftlige Kontrakter).

4. Fabrikarbejdere (Fabriklovsbestemmelser):

Børn under 12 Aar maa ikke arbejde i Fabriker. Børn under 14 Aar maa ikke arbejde mere end 6 Timer daglig. Skolepligtige Børn maa ikke arbejde i Fabriker, medmindre de daglig nyde en Tre-Timers-Skoleundervisning. Unge Mennesker mellem 14 og 16 Aar maa ikke arbejde mere end 10 Timer. Barselkvinder maa ikke beskæftiges 3 Uger efter deres Nedkomst. — De unge Menneskers Arbejdstid maa ikke begynde før 5¹/₂ om Morgenen, og ikke vare til over 8¹/₂ om Aftenen.

Desforuden Hviletider. — Fabrikbørn skulle være forsynede med Arbejdskort, med Oplysninger om deres Forhold. — Inden Arbejdsgiveren giver unge Arbejdere Arbejde, skal han give Politiet skriftlig Meddelelse om Arbejdere, Arbejde, Arbejdstid etc. — Forbundsraadet kan (under Forbehold af den følgende Rigsdags Godkjendelse) beslutte, at Anvendelsen af unge Arbejdere og af Arbejdersker ganske forbydes eller gjøres afhængig af særlige Betingelser i visse Fabrikationsgrene, der ere forbundne med særlige Farer for Sundhed eller Sædelighed. Navnlig kan i visse Fabrikationsgrene Natarbejde forbydes kvindelige Arbejdere. — Kontrollen med Fabriklovbestemmelsernes Overholdelse besørages af særlige Embedsmænd (Fabrikinspektører, «Gewerberath»).

Loven indeholder desuden Straffebestemmelser m. m. -- Den traadte i Kraft 1. Jan. 1879.

II. I det følgende Aar forlangte det konservative Parti yderligere Forandringer af Næringsloven. En Lov herom modtog Stadfæstelse d. 23. Juli 1879. Loven bestemmer: at til Drift af private Hospitaler, Fødselsstiftelser og Sindssygeanstalter udkræves Bevilling fra Overøvrigheden; — at Tilladelse til at drive Værtshushold, Beværtning og Brændevinshandel er at negte, naar der foreligger Kjendsgjerninger, der berettiger til den Antagelse, at Bevillingssøgeren vil misbruge Erhvervet til at befordre Drikkeri, forbudt Spil, Hæleri eller Usædelighed; — at der udkræves Bevilling til at drive Pantelaanervirksomhed; at denne Tilladelse nægtes, naar der foreligger Kjendsgjerninger, der godtgjøre den Søgendes Upaalidelighed med Hensyn til Erhvervet; og eventuelt, at Tilladelsen betinges af, at det bevises, at der i den paagjældende Egn er Trang til Oprettelsen af en Pantelaanerforretning; endelig at Overøvrigheden er beføjet til at give Forskrifter om Pantelaanervirksomhed, Pantelaanernes Beføjelser og Forpligtelser, forsaavidt de enkelte Staters Love ikke træffe Bestemmelser herom. (Jfr. den preussiske Pantelaanerlov af 17. Marts 1881, se nedenfor under Nr. IV).

III. Ny Forlangender fra konservativ Side fremkom i Samlingen 1880. Den Gang lykkedes det dog kun at føre

en lille, men meget omdebatteret Theaterlov igjennem. «Ordnungen af Skuespilentreprenør-Næringen» af 15. Juli 1880 *) bestemmer ikke Andet end dette: «Skuespilentreprenører maa have Tilladelse for at kunne udøve deres Erhverv. Tilladelsen nægtes, naar Øvrigheden paa Grund af Kjendsgjæringer faar den Overbevisning, at den Søgende ikke besidder den for den paatænkte Erhvervsvirksomhed nødvendige Paalidelighed, navnlig i moralsk, artistisk og finansiell Henseende». Som Motiv anførtes, at den Theaterfrihed, den tyske Næringslov indførte, har været meget skadelig for det tyske Theatervæsen, og at det derfor syntes nødvendigt at skærpe Lovens Bestemmelser med Hensyn til Theaterdirektørers Paalidelighed.

IV. Loven af 17. Marts 1881 om Pantelaaner-næringen, som vi her ganske kortelig ville omtale, er en preussisk Lov (medens de andre af os nævnte Love ere tyske Rigslove), og slutter sig til Rigsloven af 23. Juli 1879. Loven har navnlig til Opgave at give Forskrifter om de Renter, en Pantelaaner maa tage, om Afhændelse af de hos Pantelaaneren pantsatte Gjenstande, og om Afslutning af Pantelaanerkontrakter. Pantelaaneren maa ikke tage mere i Rente end: a) 2 Pfennig pr. Maaned pr. Mark, af Laan paa indtil 30 Mark; b) 1 Pfennig for hver Maaned og hver Mark udover en Laanesum af 30 Mark. Loven indeholder detaljerede Bestemmelser vedrørende Renteberegning og de andre nævnte Forhold.

V. Den 5. Maj 1880 vedtog den tyske Rigsdag, efterat den konservative Rigsdagsmand v. Seydewitz m. Fl. havde andraget paa en Reform af Lavsvæsenet, en Resolution, i hvilken Berettigelsen af Haandværkerstandens Bestræbelser for atter at skaffe Lavene en afgjørende Betydning for Haandværkets Organisation anerkjendtes. Denne Resolution gav Stødet

*) Ved de tre følgende Love er Marcinowskis Udgave benyttet: «Die Reformgesetze der Gewerbeordnung aus den Jahren 1880 und 1881, mit Kommentar von F. Marcinowski, Geh. Finanzrath etc. Berlin, Carl Heymanns Verlag. 1881».

til, at der af Regeringen i Rigsdagen indbragtes et Forslag til Lov om Forandringer i Næringsloven, i hvis Motiver Haandværkerstandens utilfredsstillende Stilling navnlig førtes tilbage til to Forhold: «Løsheden» i Svende- og Lærlingeforholdet, og den Konkurrence som Storindustrien paa den ene Side og «Fuskeriet» paa den anden Side paaføre Haandværket. Den sidstnævnte Mislighed mente man, at ny Lav tildels kunde afhjælpe ved at samle de spredte Kræfter til fælles Optræden, og hvad angaar den førstnævnte Mislighed, havde man ganske vist i den ovennævnte Lov af 17. Juli 1878 indført strengere Bestemmelser, der skulde søge at afhjælpe den; men disse Bestemmelser kunde ikke tilfulde virke, naar man kun havde at stole paa Politiet: ogsaa her vilde der aabne sig en betydelig Virkekreds for ny Lav. Det af Regeringen indbragte Forslag indeholdt imidlertid enkelte Punkter, som det nationalliberale Parti bestemt vægrede sig ved at gaa ind paa (§ 100 e, se nedenfor!), og den endelig vedtagne Lov adskiller sig med Hensyn til Hævdelsen af Lavsfriheden ikke saa lidet fra, hvad der var blevet foreslaaet. «Das Innungsgesetz», som den almindelig kaldes, eller «Gesetz betreffend die Abänderung der Gewerbeordnung» af 18. Juli 1881, har, i sin Artikel 1, i Stedet for Næringslovens §§ 97—104 indført en Række ny Bestemmelser, af hvilke de vigtigere og mere almindelige her skulle nævnes:

§ 97: De, der selvstændigt drive et Haandværk*) (Gewerbe) kunne, for at fremme deres fælles industrielle Interesser, træde sammen til et Lav (Innung). De ny Lavs Opgave er: 1. at pleje Lavsmedlemmernes Almenaand, at opretholde og styrke deres Standsære; 2. at fremme et heldigt Forhold mellem Mestre og Svende, at sørge for Svendenes Herbergsvæsen og for Anvisning af Svendearbejde

*) Uden at behøve at høre til samme Fag. Tidligere omfattede Lavene kun Haandværkere af samme Fag. Den ny Bestemmelse mødte endel Modsigelse, men gik dog igjennem uden større Vanskelighed.

3. at ordne Lærlevgevæsenet, at sørge for Lærlingenes tekniske, industrielle og moralske Uddannelse; 4. at afgjøre Stridigheder mellem Lavsmemmerne og deres Lærlinge.

§ 97 a, Lavene ere beføjede til at udvide deres Virksomhed til andre for Lavsmemmerne fælles Interesser end de i § 97 nævnte. Navnlig tilkommer det dem: 1. at oprette og lede Fagskoler for Lærlinge; 2. ved passende Indretninger at fremme Mestrenes og Svendenes industrielle og tekniske Uddannelse; 3. at indrette Mester- og Svendepøver, og udstede Vidnesbyrd herom; 4. at bringe fælles Forretningsdrift i Stand, for derigjennem at fremme Lavsmemmernes Haandværksdrift; 5. at indrette Understøttelseskasser for Lavsmemmerne; 6. at oprette industrielle Voldgiftsretter.

§ 98, om den Egn, hvor Lavet hører hjemme, og om dets Navn.

§ 98 a give detaillerede Forskrifter om Lavstatuter.

§ 98 b siger, at Lavstatuterne maa godkjendes af Øvrigheden i den Kreds, hvor Lavet hører hjemme, og at Godkjendelsen vil være at negte i visse nærmere angivne Tilfælde.

§ 98 c forlanger Tillægsstatuter («Nebenstatuten») for de Bestemmelser, der angaa de i § 97 a Nr. 4, 5, 6 nævnte Opgaver.

§ 99: Lavet kan under sit Navn erhverve Rettigheder, særlig Ejendomsrettigheder etc., indgaa Forpligtelser, indstævne og indstævnes for Domstolene. Kun Lavets Formue hæfter for Lavets Forpligtelser ligeoverfor Kreditorerne.

§ 100: Som Lavsmemmer kunne kun optages Personer, der selvstændigt i Lavsdistriktet drive et Haandværk, for hvilket Lavet er oprettet, eller som ere beskæftigede som Værkmestre el. Lign. i en til Faget hørende større Forretning. Andre Personer kunne optages som Æresmedlemmer. Optagelsen kan kun gjøres afhængig af Aflæggelsen af en Prøve, naar sammes Art og Omfang er bestemt i Statuterne Næringsdrivende, der opfylde de legale og statutmæssige Fordringer, kan man ikke negte Optagelse. Fra Opfyldelsen af

disse Fordringer kan der ikke ses bort til Gunst for Enkelte. Naar Lavsstatuterne ikke forlange en forudgaaende Opsigelse (ikke udover et halvt Aar), kunne Medlemmerne til enhver Tid træde ud Lavsmedlemmernes Rettigheder kunne, med Undtagelse af Stemmeret og Æresrettigheder, udøves af deres Enker, forsaavidt de fortsætte Haandværket, naar de opfylde de tilsvarende Forpligtelser.

§ 100 a: De af Lavsmedlemmerne beskæftigede Svende tage kun for saa vidt Del i Lavsforsamlingerne og Lavsbestyrelsen, som Statuterne indeholde Forskrifter herom. En saadan Deltagelse skal indrømmes dem med Hensyn til Svendeprovers Aflæggelse, og til de Indretninger, til hvilke de svare Bidrag, eller som ere bestemte til deres Understøttelse. Hvem der ikke er i Besiddelse af borgerlige Æresrettigheder eller ikke raadig over sit Bo, kan ikke udøve Stemmeret eller Æresrettigheder i Lavet.

§ 100 b: Lavsmedlemmerne kunne ikke forpligtes til Handlinger, der ikke staa i Forbindelse med Lavets Opgaver etc.

§ 100 c om Lavenes Sygekasser m. m.

§ 100 d om Voldgiftsretterne, bestaaende halvt af Lavsmedlemmer, halvt af disses Svende.

100 e: Naar et Lavs Virksomhed har staaet sin Prøve paa Lærlingevæsenets Omraade, kan det af den højere administrative Myndighed, efter at Tilsynsmyndigheden er bleven hørt, bestemmes: 1. at Stridigheder om Lærlingeforhold kunne paa en af de stridende Parters Opfordring afgjøres af den dertil kompetente Lavsmyndighed ogsaa i det Tilfælde, hvor Arbejdsgiveren, skjønt han driver et i Lavet repræsenteret Fag og selv vilde kunne optages i det, dog ikke hører til Lavet; 2. at og hvorvidt de af Lavet udstedte Forskrifter om Lærlingeforholdets Ordning, saavel som om Lærlingenes Uddannelse og Prøvelse, ogsaa da ere bindende, naar deres Mestre høre til de under Nr. 1 betegnede Arbejdsgivere. Have herefter Lærlinge hos saadanne Næringsdrivende, der ikke høre til Lavet, at underkaste sig en Prøve, saa skal denne aflægges for en Kommission, hvis Medlemmer ere hidkaldte halvt af

Lavet, halvt af Kontrolmyndigheden. Disse Bestemmelser kunne kaldes tilbage *).

§ 101 om Valg af Lavsbestyrelse.

§ 102 om Dannelsen af fælles Lavsudvalg for flere Lav.

§ 103 om de Betingelser, hvorunder den højere administrative Øvrighed kan lukke Lavene.

§ 103 a om Opløsning af Lav og Afviklingen af deres Forretninger.

§ 104 om Kontrol med Lavene. Lavene staa under Kommunaløvrighedens Tilsyn. Om Dannelsen af en særlig Tilsynsavtoritet.

*) Regeringsforslaget indeholdt desuden under et Nr. 3 følgende Passus: •at Arbejdsgivere af den under Nr. 1 betegnede Art fra et bestemt Tidspunkt af ikke mere maa antage Lærlinge•. Men denne Passus forkastede Rigsdagen. Om den havde den heftigste Kamp staaet. Det nationalliberale Parti opfattede den som et Forsøg paa ad en Omvej at indsmugle Lavstvangen, og Partiet erklærede bestemt, at naar Lavsfriheden ikke opretholdtes, vilde Loven overhovedet være uantagelig for det. Betydningen af paa dette Omraade at give nye Love maatte, mente det, bestaa deri •at der gaves den lille Industri, Haandværket, et Fingerpeg med Hensyn til den Maade, hvorpaa de spredte Kræfter kunde samles til fælles Virken; men enhver Indskrænkning i den Enkeltes fri Afgjørelse af Spørgsmaalet om denne Vejs Hensigtsmæssighed, og enhver Tilbagevenden til det gamle Lavsvæsen snæverhjertede og avindsyge Formyndersystem maatte ligge Partiet fuldstændigt fjernt•. Omvendt søgte de Konservative og Centrumspartiet at skrue § 100 e endnu længere tilbage i Retning af de gamle Lav, ja enkelte Talere fra denne Side tog ikke i Betænkning rent ud at erklære, at de betragtede Paragrafen som den Bro, over hvilken Vejen til den gamle Lavstvang gik. Det lykkedes imidlertid de Nationalliberale ved Hjælp af en stor Del af de Frikonservative ikke blot at forhindre de yderligere Reaktionsbestræbelser, men at faa Regeringsforslaget, om Forbud mod at Ikke-Lavsmestre holde Lærlinge, stemt ud af Loven og saaledes i Hovedsagen tilintetgjøre Tvangstendensen i § 100 e. Loven kunde efter at denne Bestemmelse var bleven strøgen, ikke vente større Modstand, og dens øvrige Del gik temmeligt glat igjennem. (Jfr. det nationalliberale Partis: •Die Gesetzgeb. d. letzten Jahre, S. 85 fg.•)

§§ 104 *a*—104 *g* om Lavsforbund.

Lovens Artikel 2 indeholder Straffebestemmelser.

Dens Artikel 3 bestemmer: De Lav, der alt bestaa paa det Tidspunkt, da Lavsloven udstedtes, og som ikke inden Udløbet af Aar 1885 have ændret deres Forfatning i Overensstemmelse med den ny Lavslov, kunne af Centraløvrigheden opfordres til inden Udløbet af en bestemt Frist at foretage denne Omændring. Tages Opfordringen ikke til Følge, er Centraløvrigheden beføjet til at anordne, at Lavet skal lukkes.

For at rekapitulere Lavslovens Indhold: Dens Artikel 1 indeholder dispositive Bestemmelser, dens Artikel 2 Straffebestemmelser, dens Artikel 3 Overgangsbestemmelsen. Under Artikel 1 handler §§ 97 og 97 *a* om de ny Lavs Bestemmelse, §§ 98—98 *c* om deres Indretning, § 99 om deres Retspersonlighed, §§ 100 og 100 *a* om Medlemsforhold, §§ 100 *b*—100 *d* om Indretninger til Opfyldelsen af deres Opgaver, § 100 *e* om særlige Rettigheder, der under visse Forudsætninger kunne indrømmes dem, §§ 101—104 *g* om deres Bestyrelse, Udvalg, Lukning, Opløsning, Kontrol og Forbund. — Loven indeholder altsaa en Samling detaillerede Forskrifter, der skulle «bane Vejen for en ny eller fornyet Organisation», en «betydelig korporativ Virksomhed», «pleje Almenaanden og Standsbevidstheden», «hæve Haandværkerstanden økonomisk og moralsk» o. s. v., — alt dog uden at bryde med «den fri Selvbestemmelses» Princip.

A. P.-St.
